
Kaya, R. (2020). Çankırı, Ilgaz Geleneksel Kadın Kıyafetleri Üzerine Bir Çalışma. *Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:3, Sayı: 4, 202 – 216.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 13.11.2020

Kabul / Accepted: 18.11.2020

Araştırma Makalesi/Research Article

ÇANKIRI, ILGAZ GELENEKSEL KADIN KIYAFETLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Rukiye KAYA*

Öz

Anadolu'da geleneksel dokumadaki değişim, giyim şeklinin değişimiyle paralellik göstermektedir. Geçmişten günümüze kadar giyim ister geleneksel ister de modern biçimde olsun içerdiği detayları, çeşitliliği ve zenginliğiyle en çok kadın giysilerinde ön plana çıkmaktadır. Kadının varoluşundan gelen estetik ve güzel giyinme arzusunun yanı sıra, kadının toplum içerisindeki statüsü, zevki, inancı giyimine de yansımış ve yaşamının her evresinde giyiminin çeşitlenmesine neden olmuştur. Bu durumu en iyi Anadolu kadınının geleneksel giyiminde gözlemek mümkün olmaktadır. Çünkü geleneksel giyimde kadın; sokakta, evde, bekâr, sözlü, nişanlı, evli, çocuklu, çocuksuz, dul, genç, yaşlı gibi sıfatlarla toplum içerisinde kendine ait olan konumunu giyimine taşımıştır. Gerek giyiminde gerekse başlıklarında kullandığı renkler, süslemeler ve kuşamı kadının giyimindeki bedensel söylemi olmuş, kadın nerede ne giyeceğini, nasıl giyeceğini ananevi aktarımlarla öğrenerek topluma vermek istediği sosyal iletiyi giyim kuşamı vasıtasıyla üzerinde taşımıştır. Bu durumda geleneksel giyim kuşamı sadece maddi bir kültür mirası olarak görmek yanlış olmaktadır çünkü kadın geleneksel giyimine mana da yüklemiştir.

Moda anlayışının değişmesi ve teknolojik gelişmelerle zamanla kaybolmakta olan geleneksel giyim kuşamı anlayışı Çankırı Ilgaz yöresi geleneksel kadın kıyafetlerinde de görülmektedir. Bu çalışma ile yörede kaybolmaya yüz tutan geleneksel kadın giyim kuşamı unsurlarının kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Literatür taramasına ek olarak alan araştırması ve kaynak kişiler ile mülakatlar yapılarak geleneksel kadın kıyafetleri incelenmiştir. Geleneksel kıyafetlerin günümüzde özel günlerde orta yaşlı kişilerce giyildiği, pek çok kıyafetin sökülerek minder yüzü ev donatılarında kullanılmaya başlandığı, az sayıda saklanan kıyafetin de sandıklarda yıpranmış durumda olduğu tespit edilmiştir. Toplumların

* Öğr. Gör., Dicle Üniversitesi, Diyarbakır Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Orcid: 0000-0001-8397-9063
rukiye.kaya@dicle.edu.tr

ve ulusların en önemli birleştirici öğelerinden biri olan kültürel mirasları kapsamında; neredeyse Türklerin Orta Asya'dan göç ettiklerinden beri neredeyse değişmeyen bir kültüre sahip olan Çankırı ili Ilgaz yöresi geleneksel kadın giysilerini tanıtan çalışma ile kültürel mirasa ve yapılacak araştırmalara yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Geleneksel, Kadın Giyimi, Çankırı, Ilgaz

ÇANKIRI, ILGAZ A STUDY ON TRADITIONAL WOMEN'S CLOTHES

Abstract

The change in traditional weaving in Anatolia is in parallel with its change. From past to present, clothing comes to the fore mostly in women's clothing with its details, diversity and richness, whether in traditional or modern form. In addition to the aesthetic and beautiful dressing desire that comes from the existence of women, the status, taste and belief of women in society have also been reflected in their clothing and caused the diversity of their clothing in every stage of their life. It is best to observe this situation in the traditional clothing of Anatolian women. Because in traditional clothing women; He has carried his own position in the society to his clothing with adjectives such as street, home, single, oral, engaged, married, with children, without children, widow, young and old. The colors, ornaments and clothing used in both her clothing and headdresses were the bodily discourse of the woman in her clothing, and the woman learned where to wear what and how to wear it through traditional transfers and carried the social message she wanted to convey to the society through her clothing. In this case, it would be wrong to see traditional dress only as a material cultural heritage, because women also attribute meaning to traditional clothing.

With the change of fashion understanding and technological developments, the traditional dressing concept is also seen in the traditional women's clothing of the Çankırı Ilgaz region. With this study, it is aimed to record the traditional women's clothing elements that are about to disappear in the region. In addition to the literature review, traditional women's clothing was examined by conducting field research and interviews with resource persons. It has been determined that traditional clothes are worn by middle-aged people on special occasions, many clothes have been removed and started to be used in home equipment with mattresses face, and a small number of stored clothes are also worn in chests. Within the scope of their cultural heritage, which is one of the most important unifying elements of societies and nations; It is thought that Çankırı province Ilgaz region, which has an almost unchanged culture since the Turks emigrated from Central Asia, can help cultural heritage and future research with the study introducing traditional women's clothing.

Keywords: Traditional, Women's Clothing, Çankırı, Ilgaz

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak var olduğundan beri çok zorlu koşullarla karşılaştığı bilinen bir gerçektir. Geçmişte insanlar; beslenme, korunma ve barınma ihtiyaçlarının yanı sıra iklim koşullarından korunmasını sağlayacak giysi ihtiyacını da karşılamak zorunda kalmışlardır. Bitkilerden, avladıkları hayvanların postlarından yararlanmışlar ve elde ettikleri bu materyal ve malzemeleri birbirine tutturmayı başararak giysiler üretmişlerdir. İlerleyen zaman içerisinde iğneyi bulan ve giysi için çeşitli kumaşlar üretmeyi başaran insanlar ihtiyaçları kadar zevklerine ve buldukları konuma uygun giysiler üretmeye başlamışlardır. Kumaş üretiminde ve dikiş tekniklerinde olan gelişmeler sonucu her türlü kumaşın üretilebilmesi ve giysi haline getirilmesi ile ilk önce sınıfsal ayrıcalıkları, daha sonra ise bölgesel farklılıkları yansıtan giysiler üretilmiştir.

Genelde uzak coğrafyada yaşayan insanlar, buldukları iklimsel koşullara ve oluşturdukları geleneklere uygun elbiseler giymişlerdir. Yüzyıllar boyunca toplumların kullandıkları diğer materyallerle birlikte gelenekselleşmiş olan bu giysiler toplumların kültürünü oluşturmaktadır. Çeşitli coğrafi bölgeler, yörelerde farklı etnik kökenli uluslarca yapılmakta olan ürünlere, önceden yapılmış ürünler başka bir deyişle tarih boyutu da eklenince kültür varlıklarının ne kadar zengin olduğu gözler önüne serilmektedir (Koca, Koç, Vural, 2007, s. 795).

Giysiler yüzyıllar boyunca kişilerin toplumdaki aynası olmuş, varsıl, yoksul, tüccar, çiftçi, zanaatkâr, memur, soylu, rahip veya asker olduğunu elbiselerinden anlamak mümkün olmuştur. Giysi, her bireyi sosyal matris içine yerleştiren diğer davranışların yanı sıra ayrı bir davranıştır. Aynı zamanda kültürel cinsiyet, kimlik, roller, ayrıcalıklar ve görevler hakkındaki inançları ve toplumsal beklentiyi belirleyen bir koddur (Bolich, 2006:146).

Tarihsel süreçte çağa, coğrafi koşullara, iklimsel değişimlere, değişik kumaş çeşitlerine, ticari ilişkilere, zevklere ve kullanım tercihlerine göre değişebilen giysi çeşitleri daha çok kişilerin kendi inisiyatifinde iken 19.yüzyıldan itibaren toplumu yönlendiren trendler ve tasarımcıların inisiyatifine geçmiştir denilebilir. Giysi ile özdeşleşen modanın giysi tercihlerinde önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Modanın geçici ve

dönemsel özelliğine rağmen kitleleri etkisi altına almasının nedeni, içinde yenilik barındırması ve sosyal olgu niteliğinden kaynaklanmaktadır (Koca vd., 2013: 56).

Sürekli değişim gösteren moda kapsamı içerisinde kültürel değerlerin temel taşlarından olan giysilerin de yok olmaya ve unutulmaya başladığını görülmektedir. Kültürel miraslar denilen materyaller toplumları birleştiren unsurlardır ve geleneksel giysiler bu kültürel mirasların içerisinde önemli yer tutmaktadır. Kadim Anadolu toprakları misafir ettiği medeniyetlerin gelenek görenek inançlarıyla yoğrulmuş adet töreleri ve ananeleri ile kaynaşmıştır. Bu kültürel birikimle Anadolu da yöreden yöreye değişiklik gösteren geleneksel giyim kuşam biçim renk olarak da toplumların ifade dili olmuştur. Anadolu coğrafyasının bir parçası olan Ilgaz ve çevresinde kullanılan geleneksel giyim kuşam ve donatıları;

1-Baş giysileri: Yemeni/ çember, fes, taç, erkeklerde poşu,

2-Üst Giysiler: Harmani, salta, çuha, hırka, fermane, erkeklerde Cepken, yelek, içlik/mintan,

3-Alt Giysiler: Şalvar, don, erkeklerde; zıvka, çakşır,

4-Bütün Giysiler: Çarşaf, üç etek, kaftan, bindallı, entari, cübbe feraca,

5-Ayak Giysileri: sarı pabuç, çedik yemeni, çarık, mest, çepik, lapçin, merkap ve çorap,

6-Takılar: Kemer, elmas iğne, kremise, küpe, yüzük, bilezik, beşbirlik şeklindedir (<https://cankiri.ktb.gov.tr/TR-70610/giyim.html>) .

Bu çalışmada; Çankırı ili Ilgaz ilçesinde kaybolmaya yüz tutan geleneksel kadın giyim kuşam geleneğinin kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Literatür taraması ile bölgenin yaşam kültürü hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Saha araştırması kapsamında geleneksel kıyafetlere ulaşılarak ve kaynak kişiler ile görüşmeler yapılmış geleneksel giyim kuşam kültürü ve giyiliş biçimleri hakkında bilgiler elde edilmiştir. Ulaşılan giysilerin örnekleme oluşturduğu çalışmada evreni; Çankırı ili Ilgaz yöresi geleneksel kadın kıyafetleri oluşturmaktadır. Kaynak kişilerden ulaşılan giysiler biçimsel özellikleri ve dikiş teknikleri açısından incelenmiştir.

1. ÇANKIRI İLİ ILGAZ İLÇESİ

Çankırı il merkezi İç Anadolu'da olmasına rağmen topraklarının büyük kısmı Batı Karadeniz bölgesinde yer almaktadır. Tarım en önemli gelir kaynağıdır. Büyük ölçüde göç veren illerimizden bir tanesidir. Son zamanlarda çeşitli sanayi yatırımları gerçekleştirilmiştir. Çankırı'ya bağlı bir ilçe merkezi olan Ilgaz il merkezinin kuzeyinde, Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde, Devrez Çayı oluğunda, Batı Karadeniz dağlarının bir uzantısı olan Ilgaz dağı'nın eteklerinde kurulmuştur. İlçe'nin arazisi doğu batı uzantılı vadi tabanından itibaren yamaçlara doğru ilerleyen aşınmış düzlükler ve bunları dikine parçalamış yan derelerin açtığı vadilerin yamaçları ve birbirine paralel uzanan sırtlar üzerine yerleşmiştir. Ayrıca kurtuluş savaşı sırasında cephane sevkiyatında kullanılan ve istiklal yolu olarak adlandırılan yol bu ilçe sınırlarından geçmekte her yıl çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. İlçenin başlıca geçim kaynakları tarım, hayvancılık, orman ürünleri ve hizmet sektörü ile ilgili iş kollarından sağlanır (Özür, 2016, s. 417). Nahiye belediyeleri içinde ilk kurulan Koçhisar (Ilgaz) Belediyesi'dir (1873) (Bingöl, 1997, s. 34). Son yıllarda turizm alanında büyük yatırımlar yapılmış, özellikle kış turizmine hizmet eden tesisler kurulmuştur. Bu tesislerin yaz turizmine de hizmet etmesi spor kulüplerinin kamp alanları olarak kullanabilmesi için çaba sarf edilmektedir.

Ilgaz ilçesi, Çankırı merkez ile aynı kültürel özelliklere sahiptir. Bu duruma Orta Asya'dan göç sonucu aynı boydan olanların aynı bölgeyi tercih etmeleri ve Çankırı ile çevre ilçelerinin bir daha başka kültürlerden daha az etkilenmeleri neden olabilir. Yaren kültürünün etkileri ve ahilik geleneğinin yansımalarını Ilgaz ilçesinde de görmek mümkündür. Toplumların geleneksel kültürünü incelemek aynı zamanda o toplumun tarihine ışık tutmaktadır.

Türklerin göçlerinden itibaren bir Türk yurdu olan Anadolu Türk kültürünün daha önce var olan diğer kültürlerle kaynaşması ve sürekli olan göçlerin etkisi ile birçok yerde görülemeyecek bir kültürel mozaik oluşturmaktadır. Bu mozaığın içerisinde önemli bir yere sahip olan Çankırı da zengin bir halk kültürüne sahiptir. Kökeni ahiliğe dayanmaktadır. Kayseri civarında ilk ciddi teşkilatlanması yapılan Ahilerin, 1262 yılındaki Moğol istilası nedeniyle dağılması ve Ahi şeyhlerinin Ankara, Çankırı civarında yerleşerek bu geleneği devam ettirmeleri nedeniyle ahilik kültürü Çankırı'ya egemen olmuştur. Türküleri, evlenme adetleri, el sanatları, geleneksel

giysileri, zaman içinde kısmen kaybolmasına rağmen büyük kısmı günümüze kadar kuşaktan kuşağa aktarılmıştır (Akpınarlı, Başaran, 2018, s. 24). Çankırı Ilgaz ve çevresinde kullanılan kadın giyim kuşam geleneğinde de Türklerin Orta Asya'dan başlayıp Anadolu'ya göçle devam eden tarihsel süreçlerinde giyim kuşam geleneğinin izlerini görmek mümkündür.

2. ILGAZ VE ÇEVRESİNDE KULLANILAN GELENEKSEL KADIN KIYAFETLERİ

Toplumların uzun süreli birlikteliğinin sonucu olarak, toplumu oluşturan bireylerin geliştirdikleri yaşamsal alışkanlıklar ve uymak zorunda oldukları kurallar vardır. Gelenek ve görenek denilen ve o toplumun kültürel yapısını oluşturan bu alışkanlık ve kurallar nesiller boyunca aktarılır. Savaş, ticaret, göç gibi çeşitli nedenlerle bu kültürel aktarımda bölgelere göre bazı farklılıkların oluşması doğaldır. Bu da ulusların kültürleri içerisinde ayrı bir zenginlik oluşturmaktadır. Bu zenginliklerin izlerini geleneksel giysilerde de görmek mümkündür.

Ilgaz ilçesinde belediye 1873 yılında kurulmuştur (Bingöl, 1997, s. 34). Bu nedenle Osmanlı Dönemi'nde özellikle giyim kuşam ve ticari ilişkiler konusunda ayrı ve detaylı kayıt tutulmamıştır. Ancak Çankırı hakkında tutulan kayıtlar Ilgaz ilçesi hakkında kısmen de olsa bilgi sağlanmasına imkân vermektedir. Çankırı merkeze sadece 51 km mesafede bulunması ve aynı tarihi geçmişi paylaşması nedeniyle Çankırı ile hemen hemen aynı kültürel özellikleri taşımaktadır. Çok eski çağlardan beri ticaret yolları üzerinde önemli bir merkez olan Çankırı ve ilçeleri çeşitli panayır ve pazarlara ev sahipliği yapmıştır. Geleneksel kadın kıyafetlerinde bu pazarlara getirilen ve satılan ürünlerin izleri de görülebilir.

Sosyal bir müessese olan ve Ahi geleneğini yansıtan yaren evleri, Çankırı evlerinin mimari özelliğini taşımaktadır, sohbet odalarına “sevai-kutnu” minderler yerleştirilmekte ve yaren giyimleri titizlikle korunmaktadır. Geleneksel kadın ve erkek giyimleri halen düğün törenlerinde ve yaren sohbetlerinde kullanılmaktadır (Akpınarlı, Başaran, 2018, s. 24).

Çankırı ve ilçelerinde kullanılan geleneksel materyaller cinsiyete göre göz önüne alındığında, kadınlara ait terekelerde çeşitli kumaş ve türlerde entariler (etekler), yemeniler, gömlekler ile çeşitli renk ve desenlerde kumaşları görülmektedir. Küpe, yüzük, tarak, ayna gibi süs ve ziynet eşyaları

da kadın terekelerinde sık görülen ve miras olarak bırakılan eşyalardır. Erkek terekelerinde ise gömlek, kuşak, fes, börk, kavuk, gibi giyim eşyaları ile kılıç, tüfek gibi savaş ve av eşyaları diyebileceğimiz eşyalar bulunmaktadır. Ayrıca geldiği yerin adını alan kumaşlar da çeşitli giyim-kuşam eşyası olarak hem erkek hem kadınların terekelerinde rastlanmaktadır (Dede, 2020, s. 90-91). Çankırı'nın ve ilçelerinin 19. yüzyıl sonralarında oldukça gelişmiş bir ticari yaşamı olduğu anlaşılmaktadır. Panayırlara ve pazar yerlerine getirilen çeşitli kumaşlar, süs eşyaları ve takılar kadın giysilerinde etkilerini göstermiştir.

Geçmişte Çankırı Sancağında küçükbaş hayvan olarak umumiyetle tiftik keçisi yetiştirildiğinden buna paralel yünlü dokumacılıkta bir hayli gelişmiştir. Sancak halkının tiftik keçisi beslediğini Kâtip Çelebi de zikretmektedir. Elde edilen tiftik "muhayyer" denilen yünlü kumaşın dokunmasında kullanıldığı gibi işlenmemiş halde de ihraç edilmiştir. Özer Ergenç ise, sicillere dayanarak gerek Ankara gerekse Tosya Kal' acık ve Çankırı'da dokunan dokumalardan sof diye bahsetmektedir (Kankal, 1993, s. 194).

XIX. asır başlarında Çankırı halkının günlük hayatta kullandıkları bazı eşya ve giyecekleri Şer'iyeye Sicillerindeki tereke kayıtlarında görülebilmektedir. Buna göre tereke kayıtlarında rastlanan bazı eşyalar, giyecek, takı ve kitaplar; Alaca Entari, Alaca Şalvar, Altun Kiraz Küpe, Altun Kopça, Altun Küpe, Ankara Şalisi Ferace, Aynı, Beyaz Güğüm, Beyaz Hamam İhramı, Çiçekli Gülpenbe, Diyarbekir Alacası İçlik, Divit, Dizbezi, Döşek Yüzü, Eđer, Et Satırı, Evani-İ Nuhassiyye, Gülabdan, Halep Kuşağı, Hamam Leğeni, Hamam Peştamalı, İçlik İnci Gerdanlık, İpek İşlemeli Boğça, Kahve Yedeği, Kapı Perdese, Kebir, Beyaz Kabzalı Bıçak, Kebir Şamdan, kehribar imameli çubuk, keser, keten gömlek, kılca seccade, kilim, Mavi çuka cübbe, minder içi, münakkaş kilim, ocak demiri, ocak maşası, pabuç, sacayak, sağır el kevgiri, hatyi döşek yüzü, heybe, Şam'dan Şal kuşak, tahta sandık, tekne, tiftik miyarı, tiftik tarağı, tülü seccade, yastık içi, yorgan, sağır, tencere, sarık, sarılı çiçekli döşek yüzü, seccade, sepet, serce kaşlı sim mühür, sim yüzük, tülü şukka, ustura, yemeni şeklindedir (Elibol, 1995, s. 101-12).

Çankırı Ilgaz ilçesi ve çevresinde unutulmaya yüz tutmuş geleneksel kadın giyim kuşamının incelenmesi amaçlanan çalışmada kaynak kişilerden elde edilen bilgiler ve görseller ışığında giyim kuşam geleneği incelenmiştir.

Yörede günlük kullanılan giyim kuşamda pamuklu ve yünlü kumaşların tercih edildiği tesbit edilmiştir. Kullanılan kumaşlar genelde Sümerbank baskası ve pazeninden dikilmekteydi. (Resim 1) giysiler mahalle terzileri ya da evde dikiş bilen kadınlar tarafından şal yakalı, ön ortası patlı, takma uzun kollu belden dikişli, belde büzgülü olup boyu ayak bileklerine kadar olan elbiseler dikilirdi. Elbisenin içi kollar dâhil ince Amerikan bezi ile astarlanmıştır. Elbisenin ön ortasındaki bele kadar olan pat üzerinde altı cm aralıklar ile ilik düğme çalışılmıştır. Kol ucunda dar manşet uygulanmıştır.

Resim 1: Günlük Elbise (KK1).

Resim 2: Gerilik Elbise (KK2)

Yörede “Telli” olarak ifade edilen (Resim 2) çiçek desenli ipek kumaştan dikilen elbise, bebe yakalı, robalı, takma uzun kollu, belden dikişlidir. Elbisenin etek boyu maxi boydadır ve Elbisede belden etek ucuna açılımlı (evaze) kesim uygulanmıştır. Yaka ucu, roba kenarları, kol ucu, manşet ucu, kol dirsek hattı iki sıra pamuklu dantel harç geçirilerek süslenmiştir. Ön ortasında tek sıra ilik düğmeli kapama uygulanmıştır. Elbisenin üst bedeni beyaz ince pamuklu kumaş ile astar astarlanmış etek ucunda pembe pamuklu kumaş kullanılarak astarlama yapılmıştır. Bu giysi, özel günlerden olan nişanlarda gelinler tarafından giyilmiştir (KK1).

Resim 3. Bindallı Örneği (Ön ve Arka)

Mor kadife kumaştan dikilen bindallı (Resim 3) sıfır yakalı, takma uzun kolludur. Basit yırtmaç tekniğiyle çalışılmış olan ön ortasında yaka açıklığı bel hattına kadardır. Bindallının tüm yüzeyi işlemelidir. Vazodan çıkan stilize bitkisel çiçekler ve kıvrımlı dallar kompozisyonu ön ve arka bedende uygulanmıştır. Ön yaka çevresinde sarkan püskül motifi kıvrım dallarla kompozisyon olarak elde yapılan Maraş (dival) işi ile işlenmiştir. Etek boyu maksî olan bindallının etek ucunda su deseni işleme vardır. Yaka çevresi ve ön ortasına beyaz renkli hazır dantel geçirilmiştir. Bindallının iç kısmı amerikan bezi ile astarlıdır ve tulumlama tekniği ile bedene elde tutturulmuştur.

Resim 4. Bindallı (Ön) **Resim 5.** Bindallı (Arka) **Resim 6.** Bindallı Arka Yaka **Resim 7.** Bindallı Ön Yaka (KK4)

Lacivert renkli kadife kumaştan dikilen bindallı(Resim 4, 5, 6, 7) sıfır yakalı düz takma kolludur. Ön yaka göğüs hizasına kadar açıktır. Bindallının tüm yüzeyi işlemelidir. Taç yaprakların yan yana gelmesiyle oluşan ve yanlara doğru açılan kıvrık dallar yaprak ve çiçeklerden oluşan süsleme ön ve arka bedende üç sıra olarak yapılmıştır. Yaka kenarlarında zincir püskül ve mine çiçekleriyle oluşturulan kompozisyon elde yapılan dival tekniği (Maraş işi) nakış işlenmiştir. Maksi etek boyunda olan bindallının etek ucunda su deseni vardır. Bindallının iç kısmı amerikan bezi ile astarlıdır ve tulumlama tekniği ile bedene elde tutturulmuştur. Yaka ve ön ortası beyaz renkli dantel geçirilmiştir.

Resim 8. Bindallı Ön(KK5) **Resim 9.** Bindallı Arka **Resim 10.** Bindallı Arka Yaka **Resim11.** Bindallı Ön Yaka

Bordo renkli kadife kumaştan dikilen bindallı (Resim 8, 9, 10, 11) sıfır yakalıdır ve ön beden arka bedenden uzundur. Ön yaka göğüs hizasına kadar açıktır. Düz takma kolludur. Bindallının tüm yüzeyi işlemelidir. Fiyonlarla bağlı dallar yaprak ve rozet çiçeklerinden oluşan süsleme ön ve arka bedende üç sıra olarak yapılmıştır. Ön bedende çiçekten çıkan zincir motifinin ucunda püskül motifi yapılmıştır. Bindallının iç kısmı amerikan bezi ile astarlıdır ve tulumlama tekniği ile bedene elde tutturulmuştur. Yaka, ön ortası, kol kenarlarına beyaz renkli dantel geçirilmiştir.

Resim 12. Buzlu Çar(KK6) **Resim 13.** Buzlu Çar **Resim 14.** Buzlu Çar **Resim 15.** Buzlu Çar

Yörede “Buzlu Çar” olarak ifade edilen (Resim 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19) ipekli dokumadan dikilmiş bu üst giyim kumaşın eninin tamamı kullanılarak iki parça halinde kesilmiştir. Altta etek parçası olarak kullanılacak kumaş arka ortasında düz dikiş çekilerek kapatılmış, üst beden parçasının kumaş kenarları ön ortasına gelecek şekilde alt parça ile birleştirilmiştir. Buradaki birleşim yerine uçkur yolu açılarak beli tutacak şekilde büzülerek kullanılmıştır. Buzlu çarın etek ucu pamuklu, renkli kumaşlarla pervaz geçirilerek temizlenmiştir. Üst bedende alına gelen kısımda 20*25 cm genişliğinde renkli pamuklu kumaştan parça geçirilerek başta düzgün durması sağlanmıştır. Alın parçasının iki yanına ip geçirilmiş, buradaki ip çene altından bağlanarak baştan kayması engellenmiştir.

Resim 16. Buzlu Çar(KK7) **Resim 17.** Buzlu Çar **Resim 18.** Buzlu Çar **Resim 19.**Buzlu Çar

Kemer; bele dolanarak toka ile tutturulan kumaş, deri veya metalden yapılan bel bağıdır. Yörede geleneksel kemer; gümüşten, hasır örgülü, tokalı bindallı, kaftan üzerine takılan giyim aksesuarıdır (Beğiç, Öz, 2018, s. 641).

Resim 20. Gümüş Kemer

Pamuklu kumaştan düz ya da çizgili olarak dokunan önlük (Resim 21) kumaşın ortadan katlanıp bele bir kemer ile tutturularak iş yaparken kullanılmaktadır. Beyaz pamuklu kalın tülbentlik kumaş üzerine tahta baskı yapılmış Çar (Resim 22, 23) mahalle arasında kısa mesafelerde evden çıkarken başa örtülerek kullanılmaktadır.

Resim 21. Önlük (KK1) **Resim 22.** Çar (KK1) **Resim 23.** Çar (KK1)

SONUÇ

Anadolu ilk çağlardan beri sürekli bir yerleşim yeri olmuştur. Çeşitli uygarlıklar kurulmuş, her uygarlık bir iz bırakarak tarih sahnesinden çekilmiştir. Her yeni gelen uygarlık bir öncekinden etkilenmiş ve onun izlerini taşımıştır. Türkler de göç ederken Orta Asya'dan kendi öz kültürleriyle birlikte İslami kültürle birleştirerek getirmişler ve kendilerinden önce Anadolu'da var olan tüm kültürlerden etkilenmişlerdir.

Çankırı İlga ve çevresinde geleneksel kadın kıyafetlerinin geçmişte günlük, yabancı ve özel günlerde giyilirken zamanla kullanımının azaldığı, ve günümüzde sadece başörtülerinin kullanıldığı tesbit edilmiştir. Özel günlerde kullanılan giysilerin de günümüzde yalnızca yaşlılar tarafından giyildiği bilgisine erişilmiştir. Sandıklardan çıkarılarak incelenen giysilerin çoğunluğu oldukça yıpranmıştır. Kaynak kişilerden elde edilen bilgilere göre geleneksel kıyafetler bozularak ev donatılarında kullanılmaya başlanmıştır.

Bu bağlamda Anadolu geleneksel giyim kuşam geleneğine sahip çıkmak ve korumak gelecek kuşaklara aktarımın yapılması önemlidir. Geleneksel kıyafetlerin kayıt altına alınarak sergilenmesinde yerel yöneticilerin desteği önemlidir.

KAYNAKLAR

- Akpınarlı, F., Başaran, F. (2018). "Geleneksel Kumaşların Özellikleri ve Kullanım Alanları: Çankırı Örneği." *Multidisciplinary Studies-4 (Fine Arts) Bildirileri Kitabı*. 21-39.
- Begiç, H., N., Öz, C. (2018). Çankırı'da Yapılan Kız Kınası ve Şenlik Ritüellerinde Giyilen Gelin Giysileri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(13), 632-644.
- Begiç, N. (2017). *Türk Keçecilik Sanatı*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Bingöl, C. (1997). *Çankırı'nın İdari, Nüfus ve Sosyal Yapısı (1893-1903) (Doktora Tezi)*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bolich, G., G. (2006). *Dress & Gender: Crossdressing in Context, Vol. 1: Dress, Gender, Transgender, and Crossdressing*, North Carolina:Psyche's Press.
- Dede, M. (2020). Osmanlı'da Taşra'nın Sosyo- Ekonomik Yapısına Bir Örnek: Terekeler Işığında XIX. Yüzyılın Başlarında Çankırı. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 44(1): 83-100.
- Elibol, A. (1995). *Şer'iyeye Sicillerine Göre XIX. Yüzyıl Başlarında Çankırı'nın İdari ve Sosyal Durumu (Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kankal, A. (1993). Tapu-Tahrir Defterlerine Göre, 16. Yüzyılda Çankırı Sancağı (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koca, E. & Vural, T. & Koç, F. (2013). "Evaluation Of The Tendency Of Consumers To Hedonic Clothing Shopping", International Association of Social Science Research- IASSRn, I. 2, p. 54-64.
- Koca, E., Koç, F., Vural, T. (2007). Kültürlerarası Etkileşimde Giyim Kuşam. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı, 2, 793-808.
- Özür, N., K., (2016). Şehirleşme Sürecinde Olan Kasabalarda Nüfus Gelişimi ve Yaş Yapısı İlişkisi: Ilgaz (Çankırı). Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 20 (2), 409-435.
- <https://cankiri.ktb.gov.tr/TR-70610/giyim.html> (Erişim Tarihi:10.10.2020)

KAYNAK KİŞİLER

- KK1. Satı ESKİ (1947), Ilgaz.
- KK2. Leyla GÖNÜL (1979), Ilgaz.
- KK3. Pakize OLGUN (1955), Ilgaz.
- KK4. Pakize SANCAKTAR(1945), Ilgaz.
- KK5. Satı BAŞER(1946), Ilgaz.
- KK6. Emine SARI(1935), Ilgaz.
- KK7. Hamdiye TÜTER (1952), Ilgaz.